Myndigheten för civilt försvar

Konsekvensutredning

Datum	Ärendenummer
2026-11-18	MCF 2026-18276

Konsekvensutredning rörande Myndigheten för civilt försvars föreskrifter och allmänna råd om kontroll av skyddsrum

Allmänt

Enligt 3 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska en förvaltningsmyndighet inför att den ska besluta om föreskrifter eller allmänna råd ta fram och dokumentera en konsekvensutredning. Nedan följer en genomgång av de frågor som ska behandlas enligt förordningen.

Det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas

Det svenska skyddsrumsbeståndet har uppförts under en lång tidsperiod och enligt flera olika tekniska regelverk. Kontrollen av landets cirka 64 000 skyddsrum har historiskt baserats på handböcker, checklistor och annat vägledningsmaterial. Dessa dokument har utgjort ett viktigt stöd i kontrollverksamheten men saknar den rättsliga status och normerande verkan som föreskrifter har.

I och med att ansvaret för skyddsrumskontroller har överförts till länsstyrelserna i samband med ändringarna i förordningen (2026:443) om skyddsrum och skyddade utrymmen finns en risk att kontroller och bedömningar genomförs på olika sätt om enhetliga författningsreglerade krav saknas. Detta kan leda till variationer i bedömningen av skyddsrum samt till att brister i funktion och skyddsförmåga inte identifieras eller hanteras på ett likvärdigt sätt. Eftersom kontrollresultaten även ligger till grund för beslut om åtgärder som berör fastighetsägare är det viktigt att kontrollerna utförs utifrån samma krav och bedömningsgrunder, oavsett var i landet de genomförs.

Föreskriften syftar till att skapa en enhetlig och rättssäker kontrollverksamhet genom att tydliggöra vad som ska kontrolleras och vilka krav som ska ligga till grund för bedömningen. De allmänna råden kompletterar föreskriften genom att ge vägledning om dess tillämpning, bland annat genom exempel på hur kontrollverksamheten kan struktureras. Vidare har de allmänna råden i bilaga 2, som är en omarbetning av myndighetens handbok ” Skyddsrumskontroll SK 16”, som huvudsakligt syfte att fungera som en checklista som länsstyrelsen kan utgå

från vid skyddsrumskontrollerna. Det allmänna rådet innehåller också vägledning i om ett upptäckt fel, baserat på myndighetens mångåriga erfarenhet av skyddsrumskontroller, normalt sett brukar bero på bristande underhåll. Detta har noterats med ett ”U” i checklistan i SK16 och detta underlag har bedömts vara ett fortsatt bra stöd för länsstyrelserna vid skyddsrumskontrollerna.

Föreskriften reglerar inte det praktiska genomförandet av kontrollerna eller arbetsmiljöfrågor, eftersom dessa frågor bedöms ligga inom länsstyrelsernas ansvar. Inte heller regleras förenklad kontroll enligt 4 kap. 3 § lag (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen eller kontroll av så kallade specialskyddsrum.

Regleringen förväntas bidra till att brister i skyddsrummens funktion och skyddsförmåga identifieras och åtgärdas på ett mer enhetligt sätt samt till att skyddsrummens avsedda skyddsförmåga upprätthålls över tid.

Konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas

Om föreskriften inte införs kommer kontrollverksamheten även fortsättningsvis att behöva genomföras enbart med stöd av befintlig lagstiftning och vägledande dokument. Avsaknaden av tydliga och enhetliga författningsreglerade krav innebär en fortsatt risk för skillnader i kontrollernas genomförande vilket kan medföra både att skyddsrummens funktion och skyddsförmåga bedöms olika men även en större osäkerhet i rättstillämpningen. Dessa problem kommer sannolikt inte upphöra över tid enbart genom en frivillig likriktning av kontrollverksamheten från länsstyrelsernas sida utan kräver ytterligare reglering. Vidare finns det en risk att problemen, åtminstone initialt, ökar i takt med att kontrollverksamheten intensifieras och ansvaret för kontrollerna fördelas vidare till länsstyrelserna. Utan den föreslagna regleringen riskerar därmed de identifierade problemen att kvarstå under lång tid.

Alternativa lösningar och de fördelar respektive nackdelar som bedöms finnas med dessa

Ingen ytterligare reglering

Ett alternativ är att inte meddela några nya föreskrifter utan att även fortsättningsvis tillämpa befintlig lagstiftning och använda befintligt vägledningsmaterial. Alternativet skulle innebära att inga nya krav införs och att nuvarande arbetssätt kan bestå. Samtidigt kvarstår bristen på en enhetlig reglering av hur skyddsrumskontroller ska genomföras, vilket riskerar att leda till skillnader i tillämpningen mellan olika länsstyrelser.

Utvecklade vägledningar och utbildningsinsatser

Ett annat alternativ är att utveckla befintliga handböcker, checklistor och utbildningsinsatser för att stärka enhetligheten i kontrollverksamheten. En fördel är att sådant stöd kan anpassas löpande utifrån verksamhetens behov och teknisk utveckling. Vägledningar saknar dock den rättsliga status och styrande verkan som föreskrifter har, vilket innebär att de identifierade bristerna i likformighet och förutsebarhet endast kan hanteras i begränsad utsträckning.

Bedömning av lämpligaste alternativ

Vid en samlad bedömning av de identifierade alternativen bedöms föreskrifter om kontroll av skyddsrum, kompletterade med allmänna råd, vara den enda lämpliga lösningen. Detta alternativ bedöms vara det enda som ger tillräcklig rättslig tydlighet och enhetlighet samtidigt som det skapar förutsättningar för att ta tillvara tidigare erfarenheter och befintliga kontrollmetoder.

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Den föreslagna regleringen berör främst länsstyrelserna i rollen som ansvariga för kontroll av skyddsrum samt till en begränsad del ägare till byggnader och anläggningar där skyddsrum finns.

Regleringen bedöms bidra till ökad enhetlighet, rättssäkerhet och förutsebarhet i kontrollverksamheten genom att tydliggöra vilka krav som ska ligga till grund för kontroll och bedömning av skyddsrum. Gemensamma kontrollkrav bedöms även kunna förbättra kvaliteten och jämförbarheten i dokumentation och registeruppgifter. Detta kan underlätta uppföljning och ge bättre underlag för planering och prioritering av kontrollverksamheten. Samtidigt kan införandet innebära behov av anpassade arbetssätt, kompetensutveckling och administrativa rutiner.

Ägare av byggnader eller anläggningar med skyddsrum kan beröras till viss del men då huvudsakligen genom att regleringen kan bidra till tydligare förutsättningar inför och vid kontroll.

Kostnader och intäkter för staten, kommuner, regioner, företag och andra enskilda

De huvudsakliga ekonomiska konsekvenserna av den förändrade ansvarsfördelningen för kontroll av skyddsrum följer av lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen och tillhörande förordning. Dessa konsekvenser har behandlats i prop. 2025/26:142.

Den föreslagna föreskriften syftar enbart till att tydliggöra vilka krav som ska ligga till grund för kontroll av skyddsrum och innebär inte att nya tekniska krav införs för dessa.

För länsstyrelserna kan föreskriften medföra ett visst behov av anpassning av kontrollrutiner, kompetensutveckling och administrativa arbetssätt. Dessa behov bedöms dock huvudsakligen vara hänförliga till genomförandet av den förändrade ansvarsfördelningen och inte till föreskriften som sådan.

Någon särskild beräkning av tillkommande kostnader till följd av föreskriften har inte genomförts, eftersom regleringen bedöms kunna tillämpas inom ramen för de kontrolluppgifter som följer av lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen.

Föreskriften bedöms inte medföra några ytterligare direkta kostnader för kommuner, regioner, företag eller andra enskilda.

Åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt

Vid utformningen av föreskriftsförslaget har utgångspunkten varit att begränsa regleringen till de krav som bedöms nödvändiga för att säkerställa en enhetlig och rättssäker kontroll av skyddsrum. Föreskriften reglerar därför inte hur kontrollen ska genomföras praktiskt eller ur ett arbetsmiljöperspektiv då detta bedöms ligga inom länsstyrelsernas ansvarsområde.

Förslaget innebär att kontrollerna ska utgå från de tekniska krav som är tillämpliga på respektive skyddsrum. Därigenom undviks att föreskriften i sig ställer nya tekniska krav på befintliga skyddsrum. Regleringen har vidare utformats så att praktiska tillvägagångssätt för kontroll i huvudsak kan beskrivas genom allmänna råd och vägledande dokument. Detta möjliggör anpassningar både i länsstyrelsernas arbetssätt och till olika skyddsrums förutsättningar utan att samtliga kontrollmetoder behöver regleras genom bindande bestämmelser.

Förslaget ger även fastighetsägaren möjlighet att lämna kompletterande underlag när en funktion eller utrustning inte kan kontrolleras direkt, vilket kan begränsa behovet av ytterligare utredningsåtgärder. Möjligheterna att ytterligare begränsa regleringens omfattning bedöms samtidigt vara begränsade av behovet att säkerställa att kontrollerna omfattar de förhållanden som är nödvändiga för att bedöma skyddsrummens funktion och utrustning. Att undanta sådana kontrollmoment skulle riskera att motverka föreskriftens syfte.

Några särskilda kostnadsbegränsande åtgärder har därför inte identifierats för dessa grundläggande kontrollkrav, utöver de avgränsningar som följer av föreskriftens utformning.

Sammantaget bedöms förslaget innebära en rimlig avvägning mellan behovet av tydliga och enhetliga kontrollkrav och ambitionen att undvika mer långtgående kostnader eller begränsningar för berörda företag än vad som är nödvändigt för att uppnå regleringens syfte.

Påverkan på konkurrensen mellan företag

Föreskriften bedöms inte påverka konkurrensen mellan företag eftersom den endast berör länsstyrelserna författningsstyrda kontroll av skyddsrum

Särskilda hänsyn till små och medelstora företag

Föreskriften bedöms inte påverka små eller medelstora företag på något märkbart sätt eftersom den endast berör länsstyrelserna författningsstyrda kontroll av skyddsrum.

Bemyndiganden

Föreskriften grundar sig i 7 kap. 7 § lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen och enligt 8 § första stycket förordningen (2026:443) om skyddsrum och skyddade utrymmen

Skyldigheter som följer av EU-rätten

Det finns ingen EU-lagstiftning som reglerar hur skyddsrum ska byggas eller kontrolleras varför föreskriften inte påverkas av EU-rätten.

Konsekvenser för totalförsvaret

Föreskriften som sådan bedöms inte påverka totalförsvaret i någon vidare bemärkelse eftersom den endast berör vad länsstyrelserna ska kontrollera i ett skyddsrum. En tydligare reglering av hur kontrollerna ska genomföras kan dock innebära att fler brister upptäcks och åtgärdas vilket kan leda till en generell höjning av skyddsnivån på landets skyddsrum. De vidare konsekvenser som lag (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen, med tillhörande förordning, bedöms få för totalförsvaret behandlas i prop. 2025/26:142.

Ikraftträdande och speciella informationsinsatser

– Föreskriften planeras träda i kraft den 1 mars 2027.

- Länsstyrelserna förväntas, genom ändringar i förordning (2026:443) om skyddsrum och skyddade utrymmen, få ansvar för kontroll av skyddsrum från den 1 januari 2027. Det är därför angeläget att föreskrifter som beskriver hur dessa kontroller ska utföras snarast kommer på plats.

- Det har bedömts finnas ett behov av löpande informations- och samverkansinsatser under arbetet med att ta fram förslaget för att säkerställa en gemensam lägesbild, förankring av innehåll samt en ändamålsenlig utformning av de föreslagna åtgärderna.

- Myndigheten har under arbetets gång haft en omfattande dialog med länsstyrelserna genom regelbundna möten, löpande avstämningar med Länsstyrelsen i Stockholms län samt deltagande i regionala samverkans- och informationsmöten. Länsstyrelserna har även involverats i arbetet genom synpunkter på föreskriftsutkast, planering av utbildningsinsatser och andra förberedelser inför genomförandet. Berörda aktörer bedöms därför redan ha fått god information om och möjlighet att påverka arbetet. Inför ikraftträdandet kan kompletterande stöd ges genom vägledande material, utbildningar och information via befintliga samverkansforum.

- Något behov av särskilda informationskampanjer bedöms inte föreligga.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Föreskriften bedöms inte medföra konsekvenser för kommuner och regioner eftersom den endast berör länsstyrelsernas kontroll av skyddsrum.

Utvärdering av konsekvenserna

En utvärdering bör genomföras efter två respektive fyra år för att möjliggöra en bedömning av vilka konsekvenser föreskriften har fått. Det bedöms vara svårt att genomföra en tillförlitlig utvärdering tidigare än efter två år, eftersom samtliga länsstyrelser då sannolikt ännu inte har hunnit etablera och implementera de rutiner som krävs för kontrollerna. De kommer inte heller att ha genomfört ett tillräckligt stort antal kontroller för att ge ett robust underlag för bedömningen. En utvärdering efter två år bör dock kunna ge en första indikation på föreskriftens konsekvenser.

Efter fyra år bör det finnas bättre förutsättningar att bedöma regleringens effekter. Vid denna tidpunkt bör länsstyrelserna ha etablerat nödvändiga rutiner och genomfört ett tillräckligt stort antal kontroller för att det ska vara möjligt att göra en mer tillförlitlig bedömning av vilka konsekvenser föreskriften har fått.

Andra relevanta konsekvenser

Förslaget bedöms inte få några ytterligare konsekvenser utöver vad som redan framförts.

Kontaktpersoner

Sebastian Lindstrand och Lars Gråbergs